ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

1. ÜNİTE
İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİNİN DOĞUŞU

Neler Öğreneceğiz?

1. Kültür ve Medeniyet Kavramları
2. İslam Kültür ve Medeniyetinin Doğuşu ve Gelişimi
3. İslam Kültür ve Medeniyetinin Kaynakları

- **Kültür ve medeniyet denince aklınıza neler gelmektedir?**

1. Kültür ve Medeniyet Kavramları

- **Kültür** bir milletin tarihi boyunca ürettiği ve nesilden nesile aktardığı maddî ve manevi değerlerinin bütünü ifade eden bir kavramdır.

- Toplumların sahip olduğu inanç, fikir, sanat, âdet ve geleneklerinin tümü kültür kavramına dahildir.

Kültürün farklı açılardan tanımı:

Ziya Gökalp

Bir milletin dinî, ahlaki, hukuki, iktisadi, lisani, akli birikimlerinin bir bütünüdür.

A. Young

İnsanın kendini ve tabiatı idare etme yoluyla meydana getirdiği eserlerdir.

Alfred Tozzer

Toplumsal olarak öğretilip yeni kuşaklara aşılanan davranışlardır.

Thomas Stearns Eliot

Kültür aslında herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş şeklidir.

Kültürün Özellikleri

- Tarihî süreçte oluşur.
- Kültürü oluşturan unsurlar arasında sürekli etkileşim vardır.
- İnsan zihninin görüş, anlayış ve değerlendirme tarzını yansıtır.
- Her toplumun bir kültürü vardır, kültürsüz insan topluluğu olmaz.
- Kültür kendi içinde bir bütünlük ve tutarlılık gösterir.
- Sabit değil, değişkendir. İnsanın ihtiyaçlarına göre şekillenir.
- Toplumun olmadığı yerde kültür de yoktur.
- Kültür, tabiatta kendiliğinden bulunmaz; insan ürünüdür.

İnanç
Dünya görüşü
Değerler/ Ahlak
Kültürün Manevi Unsurları
Sanat Anlayışı
Dil
Gelenekler

Kültürün Maddi Unsurları
Mimari
Giyim kuşam
Araç gereçler
Yiyecek içecek
Yazılı eserler
Edebi eserler

Medeniyet

- Medeniyet bir toplumun maddi ve manevi değerleri sayesinde ulaştığı üstün özellikleri ve geliştirdiği yaşam tarzını ifade eden bir kavramdır.

- Bir toplumun zaman içinde ürettiği değerler; fikir ve sanat hayatındaki çalışmalar; ilim, teknik, sanayi, ticaret alanındaki faaliyetler gibi tüm maddi ve manevi unsurlar medeniyet kavramına dahildir.

Payas Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi

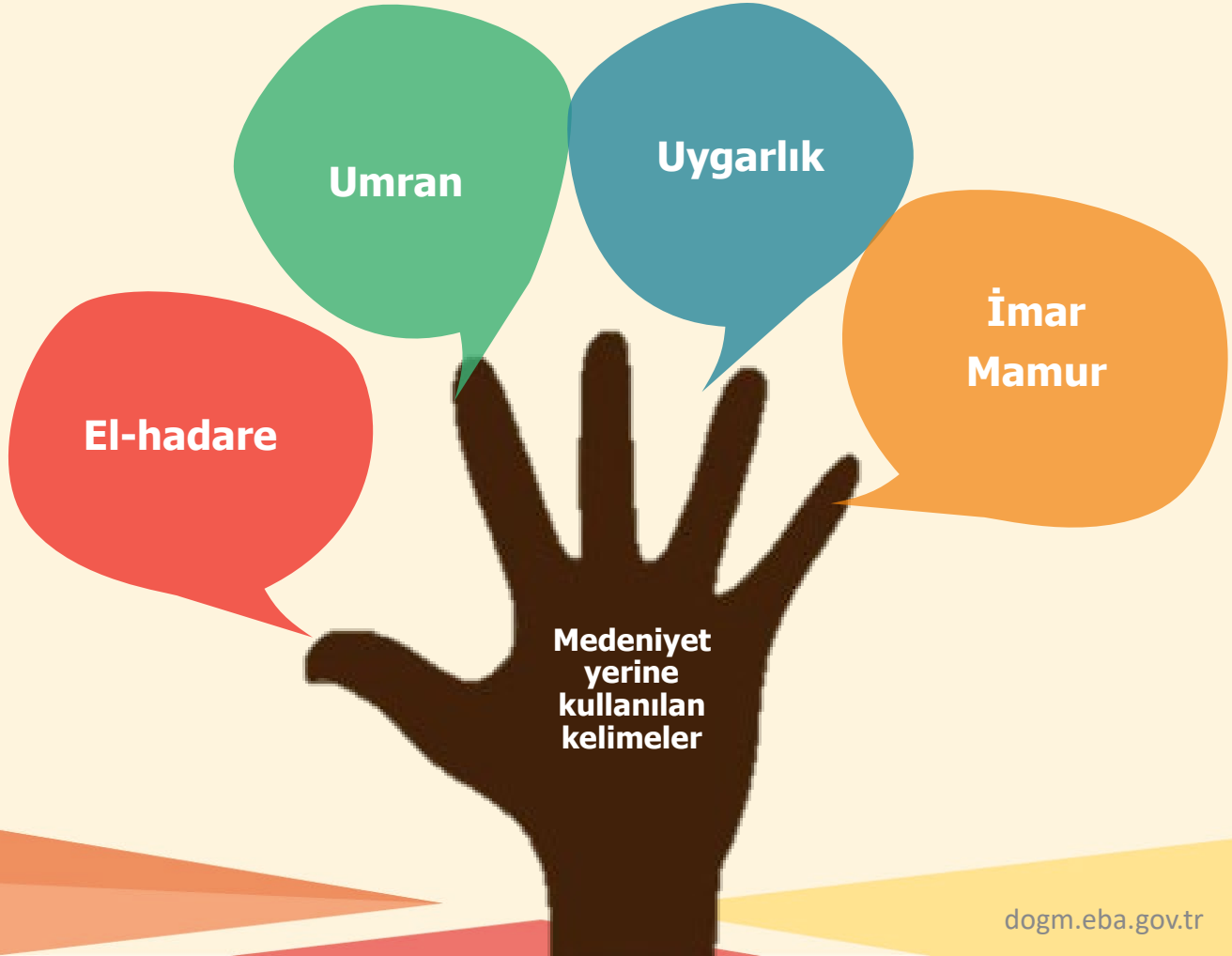
Umran
Uygarlık
El-hadare
İmar
Mamur
Medeniyet yerine kullanılan kelimeler

Medeniyetin farklı açılardan tanımı:

Ziya Gökalp

"Medeniyet, kültürün yükselmesiyle oluşan ve evrensel nitelik taşıyan olgudur."

Nurettin Topçu

"İnsanlığın çalışarak ortaya koyduğu teknik eserlerin bütününden ibarettir."

Malik bin Nebi

"İnsan, toprak ve zaman arasında onarıcı bir bağ kurma yeteneğidir. Bu dinamik süreci başlatması için bir kıvılcım veren temel unsur ise dindir."

Sezai Karakoç

"Medeniyet, tanımı itibariyle bütün insanlığa hitap eden tarih olgusudur..."

Kültür ve Medeniyet Arasındaki Farklar:

- Kültür ve medeniyet kavramlarını zaman zaman eş anlamlı olarak kullanılsa da farklı anlamlarda kullanımı daha yaygındır.

Ziya Gökalp'e göre;

Kültür ile medeniyet ayrı ayrı kavramlardır.

Kültür, hars demektir.

Hars millidir, medeniyet ise evrenseldir.

Medeniyet ise milletlerarası seviyeye yükselmiş bir kültürün veya birbirine yakın kültürlerin oluşturduğu anlayış, tutum, bilgi, teknoloji, sosyal faaliyetler ile müesseselerin bütünüdür.

Kültür, bir toplumun yaşadığı ve paylaştığı müşterek değerlerdir.

- **İslam medeniyeti denince aklınıza neler gelmektedir?**

2. İslam Kültür ve Medeniyetinin Doğuşu ve Gelişimi

- İslam kültür ve medeniyetinin kaynağı İslam inancıdır.
- Bu medeniyet Hz. Adem (a.s.) ile başlamış ve Hz. Muhammed (s.a.v.) ile kemale ulaşmıştır.

- Müslümanlar tebliğ, fetih ve ticaret yoluyla diğer kültür ve medeniyetler ile sürekli ilişki içinde olmuşlardır.
- Tevhid ilkesine zıt düşmemesi koşuluyla farklı toplumların tecrübelerinden ve medeni birikimlerinden yararlanmışlardır.
- Müslümanların iletişim ve etkileşime açık önyargısız yaklaşımları, İslam medeniyetinin gelişimini kolaylaştırmıştır.
- Müslümanların kuşatıcı tasavvur ve tutumu İslam kültür ve medeniyetinin başka toplumlarda karşılık bulmasını ve kısa zamanda yayılmasını sağlamıştır.

- **Sizce İslam medeniyetinin temel kaynakları nelerdir?**

3. İslam Kültür ve Medeniyetinin Kaynakları

3.1. Akl-ı Selim

Akl-ı selim, insanın doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırma yetisidir.

İslam medeniyeti akıl, idrak, şuur, tefekkür ve irfan medeniyetidir.

İslam, sahih bilgiyi belirlemeyi ve buna uygun davranmayı teşvik eder.

Akıl da vahyin yönlendirmesi doğrultusunda hurafelerden, çelişkilerden ve tutarsızlıklardan uzak durur.

Müslümanlar, ispat ve delillere dayalı bilgiye önem vermişlerdir.

Bir yandan araştırmalar sonucu ortaya çıkan yeni bilgilere bir yandan da değişime açık olmuşlardır.

Böylece toplumsal, siyasi ve iktisadi hayatta, ilimde ve sanatta başarı elde etmişler; yüksek bir medeniyet kurmuşlardır.

3.2. Kur’an ve Sünnet

İslam kültür ve medeniyetinin ana kaynakları Kur’an-ı Kerim ve sünnettir.

Kur’an ve sünnet öğretisinin merkezinde ise her şeyin hâkimi olan Allah (c.c.) vardır.

Kur'an ve sünnet insanın varoluş nedenini, aklın önemini ve işlevini, toplumsal kuralları açıklar.

Aile, toplum ve devlet düzeni gibi hayatın her alanında insana rehberlik eder.

Bu sayede Müslümanlar, ilişkilerinde ifrat ile tefrite düşmekten sakınır ve hayatı ölçülü biçimde yaşarlar.

3.3. Beş Duyu (Havâss-ı Selîme)

İslam kaynaklarında beş duyu, bilgi elde etme yollarından biri olarak kabul edilir.

İnsan duyuları sayesinde maddenin niteliğini ve niceliğini öğrenir, farklılıkları ayırt eder.

Deney ve gözlemler yaparak evrendeki oluşumlar, canlı ve cansız varlıklar hakkında sonuçlara ulaşır.

Duyu organları vasıtasıyla elde edilen bilgiler, İslam kültür ve medeniyetinde ilim ve sanatın oluşmasına önemli katkı sağlamıştır.

3.4. Örf ve Âdetler

Toplumda genel kabul gören ve sürekliliği olan sosyal davranış biçimleri ile yerleşik uygulamalara örf denir.

Âdet ise gelenek hâline gelmiş alışkanlıklar için kullanılır.

Müslümanlar, hâkim oldukları coğrafyalarda farklı örf ve âdetlerle karşılaşmıştır. Bu durum, kültürler arası iletişim ve etkileşimi sağlamıştır.

İslam'ın kucaklayıcı tutumu, farklı geleneklerden insanlara İslam ile ilişki kurma yollarını açık tutmuştur.

Böylece diğer milletlerin örf ve âdetleri İslam medeniyetine büyük ölçüde katkı sağlamış; çeşitlilik ve zenginlik katmıştır.

İslam'ın kucaklayıcı tutumu, farklı geleneklerden insanlara İslam ile ilişki kurma yollarını açık tutmuştur.

3.5. Diğer Kültür ve Medeniyetler

İslam kültür ve medeniyeti, kendi varlığını özgün bir tecrübe olarak devam ettirirken mevcut medeniyet havzalarıyla etkileşimde bulunmuş ve insanlığın ortak mirasını korumuştur.

7. yüzyıldan itibaren Müslümanlar, Antik dünyanın bilim ve düşünce eserlerini İslam dünyasının ortak ilim ve kültür dili olan Arapçaya aktarmışlardır.

Kültür ve medeniyet havzalarının yetenekleri, enerjileri, tecrübeleri ve birikimleri, İslam kültür ve medeniyetine doğru akmıştır.

Böylece İslam ilim ve düşüncesine dayalı olarak gelişen yeni ve özgün medeniyet anlayışı, asırlar boyu evrensel medeniyet kervanının öncüsü olmuştur.

İslam Medeniyetinin Etkileşimde Bulunduğu Medeniyet Havzaları

Yunan-Roma terkibi: Grekçe ve Latincenin konuşulduğu Akdeniz havzası

Sami ve İran terkibi: Nil'den Maveraünnehir'e kadar uzanan, Mezopotamya ve İran havzası

Uzak Doğu terkibi: Çin ve ona komşu bölgeleri ve İç Asya havzası

Hindu terkibi: Hindistan havzası

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Kültür ve medeniyet kavramlarını tanımlayınız.
2. İslam medeniyetinin doğuşu ve gelişimi hakkında bilgi veriniz.
3. İslam medeniyetinin kaynakları nelerdir? Açıklayınız.
4. Kur'an ve sünnetin İslam medeniyetine etkilerini yorumlayınız.

Cevaplayalım

1. Bir milletin tarihi boyunca ürettiği ve nesilden nesile aktardığı maddî ve manevi değerlerinin bütünü ifade eden bir kavramdır.

Metinde tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kültür
B) Edebiyat
C) Mimari
D) Evrensellik
E) Ahlak

2. Tarihî süreçte oluşur (I). Sabittir, zaman ve mekana göre değişmez (II). Kendi içinde bir bütünlük ve tutarlılık gösterir (III). Tabiatta kendiliğinden bulunmaz; insan ürünüdür (IV). İnsan zihninin görüş, anlayış ve değerlendirme tarzını yansıtır (V).

Yukarıda kültürün özellikleri olarak verilen ifadelerden hangisi ya da hangileri <u>yanlıştır?</u>

A) Yalnız II
B) Yalnız V
C) I ve II
D) III ve IV
E) IV ve V

3. Aşağıdakilerden hangisi kültürün manevi unsurlarından biri <u>değildir?</u>

A) İnanç
B) Değerler
C) Gelenekler
D) Dünya görüşü
E) Araç ve gereçler

4. Aşağıdakilerden hangisi İslam medeniyetinin temel kaynaklarından biri <u>değildir?</u>

A) Akıl
B) Örf ve âdetler
C) Kur'an-ı Kerim
D) Pozitivist dünya görüşü
E) Hz. Peygamberin sünneti

5. İslam medeniyetinin temel kaynakları vardır. Bu kaynaklardan biri insanın varoluş nedenini, aklın önemini ve işlevini, toplumsal kuralları açıklar. Aile, toplum ve devlet düzeni gibi hayatın her alanında insana rehberlik eder.

Metinde bahsedilen temel kaynak aşağıdakilerden hangisidir?

A) Akıl
B) Duyular
C) Örfler ve âdetler
D) Kur'an ve sünnet
E) Diğer kültür ve medeniyetler

Hazırlayanlar
Furkan ÖZÜDOĞRU,
Hatice Büşra PAKSOY,
Dilek MENKÜÇ

Redaksiyon
Suna AKKURT

Tasarım ve Düzenleme
Faize ULUSOY

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tüm hakları Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne aittir.
Bu materyalin hazırlanmasında DOGM ders kitapları temel alınmıştır.